

Asia: VN/1001/2020

Hallituksen esitysluonnos laajakaistarakentamisen tuesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto hallituksen esitysluonnokseen laajakaistarakentamisen tuesta (diaarinumero VN/1001/2020)

Laajakaistarakentamisen valtion tuki on erittäin tärkeä toteutettaessa Suomen tavoitetta viestintäyhteyksien kehittämisestä siten, että vuonna 2025 kaikilla kotitalouksilla on mahdollisuus käyttää vähintään 100 Mbit/s yhteyksiä ja turvallisia, symmetrisiä yhden 1Gb/s yhteyksiä. Lakiluonnoksen hyvä tavoite kuitenkin mitätöityy eräiden luonnoksessa esitettyjen kohtien vuoksi, joten ne on perusteltua korjata tai muuttaa.

Muutos- ja korjausehdotuksemme:

1. Toteuttamiseen vuodelle 2021 esitetty 5 miljoonan budjettimääräraha on riittämätön. Budjettiin tarvitaan vuosittain noin 50 – 100 miljoonaa euroa tavoitteen saavuttamiseksi.
2. Laajakaistarakentaminen tulee nähdä osana valtion korona-kriisin jälkeistä elvytysohjelmaa, kuntien elinvoiman vahvistajana.
3. Laajakaistarakentamisen rahoituksessa kuntien maksettavaksi ehdotetut osuudet eivät ole mahdollisia kuntien erittäin heikon taloudellisen tilanteen vuoksi ja sen vuoksi niistä on sujuvinta luopua kokonaan.

Mikäli maksuosuuksia kunnilla sisällytetään lakiin, laskennassa käytettävää kaavaa ja sen perusteena olevia matemaattisia suureita täytyy korjata, jotta esimerkiksi laajat alueet ja pitkät etäisyydet tulevat tuen määrittelyssä huomioon otetuksi.

4. Tuen määrittely, myöntämisen perusteet on selkeyden vuoksi tarpeen yhdenmukaistaa maaseuturahaston myöntämisperusteiden kanssa.

5. Tuen piiriin on perusteltua hyväksyä myös vapaa-ajanasunnot verkostoituvan, digitalisoituvan, turvallisuuden ja paikasta riippumattoman toiminnan vuoksi.

6. Laajakaistaverkon jakelusolmukohtien (ns. mustat pisteet) kirjauksia lakiin ja asetukseen liitteineen on täsmennettävä yhdenvertaisuuden, aluekehittämisen ja tietoyhteiskunnan pullonkaulojen poistamiseksi.

7. Tietoliikenneverkkojen yleispalveluperiaate on tarpeellista ottaa huomioon laissa, jotta vältetään tilanteet, jossa verkon omistaja kieltäytyy myymästä verkkokapasiteettia toiselle suojellakseen omaa liiketoimintaansa. Tällä voidaan varmistaa kiinteän laajakaistan saatavuus asiakkaille.

Itä-Lapin saavutettavuudelle merkittävä liikenneväylä

Viimeistään korona-poikkeustila korostetusti osoitti toimivien yhteyksien laajan tarpeen ja havainnollisti toimivan, turvallisen yhteyden merkityksen. Pitkien etäisyyksien alueilla toimivat yhteydet ovat kriittinen turvallisuustae, huoltovarmuustekijä ja jokapäiväinen välttämättömyys. Ilman niitä yhteisöt asukkaineen ja yrityksineen putoavat verkoissa tapahtuvan palvelutuotannon, kehityksen ja yhteiskunnan ulkopuolelle. Valokaapelilla toteutettavat laajakaistayhteydet ovat Itä-Lappiin välttämätön tiedonsiirron runkotie digitaaliselle saavutettavuudelle, yhteisöjen, ympäristön, eri palveluiden, elinkeinojen ja talouden kestäväälle ja turvalliselle kehittämiselle. Tuleva sote-uudistuskin tarvitsee toimivat yhteydet.

Itä-Lapissa kiinteän, kattavan kaapeliyhteyden tekee tarpeelliseksi myös Suomen ja Venäjän keskinäinen sopimus raja-alueen langattomasta tiedonsiirtoliikenteestä, samoin kuin kasvava tarve televisio- ja radiolähetysten tarvitsemasta tiedonsiirtokapasiteetista. TV:n kanavakaistat ovat jo nyt Itä-Lapissa osoittautuneet riittämättömiksi.

Itä-Lapissa sijaitsee viisi matkailukeskusta, rautatie- ja maantieliikenteen solmukohta Kemijärvellä, Sallan kansainvälinen rajanylityspaikka, puunjalostusteollisuutta, muuta vientiteollisuutta, alkutuotantoa ja runsaasti malmipotentialia mm. Sokli, viiden kunnan keskukset julkisine ja yksityiseine palvelurakenteineen. Alueella asuu pysyvästi 16 000 asukasta mutta läsnäolevan

väestön määrä on kautta vuoden huomattavasti suurempi, matkailusesonkeina vähintään kaksinkertainen.

Hallituksen tukiehdotuksessa todetaan osuvasti, että laajakaistarakentaminen valtion rahoituksella on välttämätöntä turvata kaikkialle sinne, mihin sitä ei voida toteuttaa markkinaehtoisesti. Valtion, kuntien ja yritysten toiminta sekä palvelut siirtyvät digitalisaation myötä pelkästään verkkoyhteyksien kautta saataville, joten hallituksen laajakaistayhteyksien kehittämistavoite palvelee digitalisaation edistymistä, yhteiskunnallisia uudistuksia mutta myös useita perustuslain keskeisiä edellytyksiä, esimerkiksi yhdenvertaisuutta ja elinkeinonharjoittamisen vapautta, viranomaistoimintaa, tietoturvaa, huoltovarmuutta ja tiedonvälityksen tarpeita sekä kotitalouksia osana yhteisöään ja yhteiskuntaa.

Kuten maantie- tai sähkönjakeluverkosto niin on myös koko maan kattava, kiinteä laajakaistaverkosto on kaiken toiminnan ja tulevaisuuden rakentamisen perusinfrastruktuuri.

Toimivan ja turvallisen laajakaistaverkon myötä säästetään julkisissa ja yksityisen sektorin palvelutuotannon kustannuksissa, liikenne- ja matkustuskuluissa. Verkkotoimintaympäristö avaa uusia mahdollisuuksia kansalaisille, yrityksille ja yhteiskunnallisille toimijoille.

Kiinteän laajakaistaverkoston rakentaminen kattavasti koko maahan valtion tuen avulla on erittäin tehokas, kehityksen pullonkaulat avaava rataisuus koronan jälkeisessä elvytyksessä. Verkoston suunnittelu- ja rakentamisaikana työllistyy varmuudella tuhansia henkilöitä eri puolilla maata.

Kiinteän laajakaistaverkon rakentaminen julkisilla varoilla kattavasti koko maahan maksaa itsensä takaisin syntyvien säästöjen ja uuden kehityksen myötä vero- ja muina tuloina 2-3 vuoden aikana (Viestintäviraston selvitys).

Viiden miljoonan euron määräraha ensi vuodelle on riittämätön

Tukirahoitusta budjettivaroin on tarpeen jatkaa kunnes nykyajan perusinfraaksi luettava tiedonsiirron kaapeliverkosto saadaan kattavasti koko maahan. Valtion on kannattavaa sijoittaa laajakaistatukeen vuosittain huomattavasti enemmän, 50- 100 miljoonaa. Mitä rohkeammin tukirahoitus toteutetaan, sitä rivakammin kehittyvät myös suotuisat vaikutukset maan taloudessa koronan jälkeen, työllisyydessä, turvallisuudessa ja kansalaisten yhdenvertaisuuden osalta.

Lapissa on vuoden lopulla päättyvän EU-rahoituskauden aikana käytetty 5,2 miljoonaa euroa valtion tukea laajakaistan rakentamiseen, muuta rahoitusta suunnittelutöihin 7,5 miljoonaa ja talkootyön arvoksi on laskettu 1,1 miljoonaa euroa. Tällä panostuksella on saatu valmiiksi yhteydet 3 600 tilaajalle. Suurin osa maakunnasta on kuitenkin vielä vailla kaapelia ja se on todellinen pullonkaulatilanne alueen elinvoimaisuuden ja hyvinvoinnin kehittämiseksi, huoltovarmuudelle.

Haasteeksi käytännössä on osoittautunut liittyjien mukaan saaminen korkeiden liittymiskustannusten ja kuituverkkoon mukaan lähtevien talouksien tai yritysten kappalemäärän edellytyksen vuoksi. On harkittava myös mahdollisuutta tukea 80 -90 % valtionrahoituksella yhteysverkon rakentamisessa mallia, jossa kuituverkko viedään mahdollisimman lähelle kylää, josta yhteydet toimisivat mobiiliyhteyden turvin. Kuituverkkoon liittymishintaa tulisi saada myös puolitettua, jotta verkon käyttö saadaan yleistymään. Nykyisellään liittymä maksaa keskimäärin 1 100 euroa.

Tuen ehdot ja matemaattisen kaavan suureet vaativat korjausta

Sujuvin tapa toteuttaa vuoteen 2025 mennessä kattava laajakaistaverkko on rahoittaa investoinnit valtion rahoituksella, koska kuntien taloudet olivat hyvin vaikeassa tilanteessa ja koronan vuoksi ne ovat joutuneet entistäkin enemmän ahdinkoon.

Muuttujina kuntien ryhmittelyperusteissa laskennan perusteena käytetään taajama-astetta ja väestön määrää kuvaava tilastotietoa sekä kunnan taloudellista kantokykyä kuvaava taseeseen kertynyttä asukaskohtainen yli- tai alijäämä.

Ehdotetun kaavan ja muuttujien käyttö kohtelee epäoikeudenmukaisesti Lapin pitkien etäisyyksien äärellä asuvia ja toimivia yrityksiä sekä Lapin kuntia. Ehdotettu malli edellyttää 30 % kuntarahoitusosuutta 17:lle Lapin kunnalle, 22 % kuntarahoitusosuutta viidelle Lapin kunnalle, eikä yksikään pitkien etäisyyksien maakunnan kunnista sijoittuisi 8% kuntarahoitusryhmään. Matemaattisen kaavan muuttujia, kriteereitä ja laskentakaava on välttämätöntä tarkistaa ja korjata.

Etäisyydet, laajakaistan hyötyintensiteetti läsnäolevan väestön ja kestävä kehityksen mittareilla arvioituna, perustuslain edellytykset ja kunnan taloudellinen tilanne täytyy ottaa tuen kohdentamisessa huomioon (8§: maksuosuuden määräytymisen laskentaperusteista ja painokertoimista)

Kuituverkkoyhteyden rakentamistuki vapaa-ajan asunnoille on perusteltua ottaa mukaan verkoston kehittämiseen (12§: tukikelpoiset kohta 3, ei tukikelpoiset kohta 2). Yhteys vapaa-ajan asunnolle on tukikelpoinen nyt mm. maaseuturahaston ehtojen mukaan, tulevalla rahoituskaudella myös, joten tukiehtojen yhdenmukaistaminen on perusteltua. Vapaa-ajan asunnon laajakaistayhteys edistää paikasta riippumatonta työskentelyä, parantaa Lapin kaltaisessa pitkien etäisyyksien maakunnassa kriittistä turvallisuusvarmuutta sekä verkko-palveluiden käyttömahdollisuuksia, luo positiivista kehitystä talouteen, työllisyyteen, saavutettavuuteen ja palveluihin kattavasti eri puolilla maata.

Jakelusolmukohtien tukikelpoisuuden osalta kirjauksia täsmennettävä

Käytäntö aikaisemman laajakaistatuen ajalta on osoittanut konkreettisesti, että tukikelpoisuuden ehtoja on tarpeen täsmentää. Tarkastuksissa on selvinnyt, että solmukohdiksi merkityillä alueilla todellista laissa määriteltyä nopeaa laajakaistayhteyttä ei ole saatavilla. Virheiden välttämiseksi täsmällinen ilmaisu on tarpeen laissa ja asetuksessa liitteineen, koska laajakaistalla on olennaisen tärkeä merkitys kaikelle aluekehittämiselle, tietoyhteiskunnan saatavuudelle ja yhdenvertaisuudelle.

Tuen myöntämistä harkittaessa tarjolla olevien yhteyksien tarjonta ja saatavuus pitää voida tarkistaa luotettavasti, samoin myös mahdolliset tulevat investoinnit samaan tapaan kuten esimerkiksi maaseuturahaston hankkeissa.

Tukikelpoisiksi kustannuksiksi (12§/2) pitäisi lukea myös hankealueelle palveluita tuottavat kytkimet ja tarvikkeet alle sadan metrin matkalta nopean laajakaistayhteyden liityntäpisteestä ja tukikelpoisiksi pitäisi lukea myös kustannukset alueella, joka ulottuu sadan metrin päähän sellaisesta liityntäpisteestä, josta tarjotaan nopeita laajakaistayhteyksiä.

Tietoliikenneverkkojen yleispalveluperiaate on tarpeen ottaa laissa huomioon, jotta käytännössä vältetään tilanteilta, joissa verkkotoimija ei myy toiselle kuitukapasiteettia suoja-takseen liiketoimintaansa. Käytännön esimerkit kertovat näin tapahtuneen ja asiakkaat eivät saa tarvitsemaansa kiinteää, tietoturvallista ja toimivaa kaistaa vaan käyttävät mobiili-yhteyksiä.

Solatie Dina

Itä-Lapin kuntayhtymä - Kemijärvi, Salla, Posio, Pelkosenniemi ja Savukoski